

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

ÖZPAY, O. (2020). Monomit Kuramı Bağlamında Kahramanın Yolculuğu: İlk Kan Filmi ve John Rambo Örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (3) , 1109-1119.

Monomit Kuramı Bağlamında Kahramanın Yolculuğu: İlk Kan Filmi ve John Rambo Örneği

Ozan ÖZPAY (*)

Özet: Mitlerin benzer anlatı yapısına sahip olmasından yola çıkan Joseph Campbell, monomit terimini ilk defa 1949 yılında yayınladığı *The Hero With A Thousand Faces* (Binbir Suratlı Kahraman) isimli çalışmasında kullanmıştır. Mitlerde anlatılan öyküler toplumların kolektif bilinçdışının ürünüdür. Bu öykülerdeki olay örgüsü ve karakterlerin yaşadığı değişimlerin benzer çizgide ilerlediğini öne süren Campbell; monomit ismini verdiği yapı içinde, kahramanın izlediği yolu formüle ederek tek tipleştirmiştir. Monomit kuramı, özellikle klasik anlatıya bağlı kalan tüm eserlere uygulanabilir. Bu çalışmanın amacı, İlk Kan filmini monomit kuramı çerçevesinde çözümlenektir. Bu bağlamda; öykü içinde filmin kahramanı olan John Rambo'nun geçtiği aşamalar ve yaşadığı değişim, Campbell'in formüle ettiği yapı içinde değerlendirilerek tasvir edilmiştir. Sonuç olarak Hollywood sinema endüstrisi, kökenleri klasik anlatıya dayanan ana akım sinema dilini benimsemiştir. İlk Kan da bu filmlerden biridir ve filmin kahramanı Rambo'nun yaşadığı değişim süreci, monomitin açtığı patikayı izlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Monomit, Rambo, İlk Kan, Joseph Campbell

Hero's Journey In The Context Of Monomyth Theory: The Movie First Blood And The Example of John Rambo

Abstract: Since the myths have a similiar narrative structure, Joseph Campbell first used the monomyth term in his work as named *The Hero With A Thousand Faces*, which he published in 1949. The stories told in the myths are the outcomes of the collective unconciuous of societies. Campbell, who argues that the plot and the character changes in these stories progress in a similar way; he formulated the way of the hero as monotype in the structure named monomyth. Monomyth Theory can be applied especially to all works that adhere to the classical narrative. The aim of this study is to analyze the movie *First Blood* within the framework of Monomyth Theory. In this context; the stages that the film's hero John Rambo, and the changes he has experienced in the story are evaluated and potrayed in the structure formulated by Campbell. As a result, the Hollywood cinema industry has adopted the mainstream cinema language which is based on classical narrative. The *First Blood* is one of these movies and the process of change that the hero in the movie, Rambo, follows the path of monomyth.

Keywords: Monomyth, Rambo, First Blood, Joseph Campbell

Makale Geliş Tarihi: 31.07.2020

Makale Kabul Tarihi: 25.09.2020

I. Giriş

Mitler, çağlar boyunca insan davranış desenleri üzerinde şekillenip, benzer özellikler göstererek kendilerini var eden arkaik hayaletlerdir. Mitolojiye ait temalar, insanlığın ortak tarihinde kök salmış simgeler ve aşırı tepkiler, en derinde yatan katmanların izlerini

*) Dr.Öğr.Üyesi Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü (e-posta: ozanozpay@me.com) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0003-0352-696X>
Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate intihal incelemesinden geçirilmiştir.

taşır (Jung, 2006: 46). İnsan hem hikâye anlatmayı hem de dinlemeyi sevmiştir ve anlatılan bu hikâyeler, toplum belleğinde yaşamaya devam eder. Bunlar, ait olduğu toplumun soyut değerleri hakkında fikir vermekle birlikte temsil ettiği toplumun korunan insani değerlerinin bir simgesidir (Rosenberg, 2003: 17). Farklı kültür ve coğrafyaların kendine özgü öyküleri, destanları olsa da özünde dünyanın hangi köşesinde olursa olsun, anlatılan herhangi bir hikâye bir diğeriyle benzerlik gösterir. Bu benzerlik içinde insanın bulduğu şey, hep şekil değiştiren; fakat olağanüstü biçimde aynı kalmayı başaran o öykünün içinde daha fazlasının olduğuna dair karşı konulamaz histir (Campbell, 2013: 13). Toplumsal bilinçdışının arkaik dehlizlerinden gelen bu hikâyelerin benzerlik göstermesinin nedeni arketiplerdir. Jung'a göre (2006: 50) arketipler, içgüdülerin oluşturduğu "Özben" portreleridir. Bu arketiplerin imge haline gelmiş ruhsal süreçler ya da insan davranışlarının ilksel kalıpları olduğunu belirten Jung; bu kalıpların insanın gelişmesi ya da ölmesiyle yok olmadığını, aksine toplumun ortak bilinçdışında varlığını devam ettirdiğini ifade etmektedir. Mitlere konu olan hikâyelerin benzer özellikler göstermesinden ve Jung'un arketiplerinden yola çıkan Amerikalı mitolojist-yazar Joseph Campbell; 1949'da yayınladığı *The Hero With A Thousand Faces (Binbir Suratlı Kahraman)*¹ isimli çalışmasında, monomit² terimini ilk defa kullanmıştır (Segal, 2006: 114). Monomit kuramına göre anlatılmış her hikâyede, bulunan aşamalar birbiriyle benzerlik gösterir. Sıradan insanın kahraman olma sürecinde geçmesi gereken bu aşamaları formüle eden Campbell (2013), anlatılan her hikâyenin aslında aynı desene sahip tek hikâye olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında, farklı kültürlerden ve dönemlerden 100 farklı hikâyeyi açıklamış ve tüm hikâyelerin aynı yörüngelyi takip ettiğini göstermiştir (Cruz ve Kellam, 2017: 174). Monomit kuramının ortaya çıkmasını sağlayan formülasyondan özellikle ana akım anlatı diline sahip sinema filmleri faydalanmıştır. Filmler, ilk yapılmaya başlandığından beri mitlerden beslenmiştir ve özellikle 1950'lerden itibaren filmlerde öykü yapısını oluşturmak için monomit kuramından yararlanılmıştır (Grocott, 2012: 46). Çağdaş akademisyenlerin, bu kuramdan faydalandığını belirttiği bazı iyi bilinen filmler ve klasik bilim-kurgu romanları şu şekildedir: *Star Wars (Yıldız Savaşları)*, George Lucas, 1977-1980-1983), *Star Trek (Uzay Macerası)*, Robert Wise, 1979), *The Terminator (Yok Edici)*, James Cameron, 1984), *The Star My Destination (Kaplan! Kaplan!)*, Alfred Bester), ve Frank Herbert'in *Dune* serisi (Beggan, 2016: 2).

Bu çalışmanın amacı David Morrell'in aynı adlı romanından sinemaya uyarlanan *First Blood (İlk Kan)*, Ted Kotcheff, 1982) filmindeki John Rambo karakterinin nasıl değişim/gelişim gösterdiğini resmetmektir. Film, Campbell'in monomit kuramı bağlamında bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümler Rambo'nun macerasında, Campbell'in formülasyonuna göre karakterin değişime uğradığı zamanlar göz önüne alınarak belirlenmiştir. Öykünün başlangıcından sonuna kadar karakterin psikolojik olarak kat ettiği yol ortaya konmuştur.

¹ Türkçeye *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* olarak çevirisi yapılmıştır.

² James Joyce'nin *Finnegans Wake* isimli eserinden alınmıştır (Segal, 2006: 114).

II. Monomit Kuramı

Campbell, monomit kuramını Jung'un arketip kavramı üzerine inşa etmiştir. Bilinçdışı kişisel ve kolektif olmak üzere ikiye ayıran Jung'a göre (2006: 232) olgunlaşmış insanlarda düşünce gibi bir fonksiyon gelişmiş ve bilince egemen hale gelmişse; duygu ister istemez arka plana atılarak bilinçdışına düşer, kişisel bilinçdışını oluşturan şey de budur. Kolektif bilinçdışında ise kişisel bir şeyin olmadığını ifade eden Jung, bunun bir insan topluluğuna, bir ulusa, hatta tüm insanlığa ait olduğunu; bireyin yaşamı boyunca edindiği tecrübelerin değil, yaratılıştan var olan içgüdülerin ürünü olduğunu belirtmektedir (Jung, 2006: 232). Yılandan korkmayı öğrenmek için illa bir yılanla yaşanmış olumsuz bir tecrübeye gerek yoktur. Hayatımızda hiç yılan görmemiş olsak da en azından içinde bulunduğumuz kültürel kodlara bağlı olarak yılandan korkulması gerektiğini biliriz. Bu, bize atalarımızdan miras kalan kolektif bilinçdışının bir hediyesidir. Yukarıda verilen örnekteki benzer biçimde insan, yaşamı boyunca farklı davranışlar sergileyebilir. Davranış şekilleri yerel kültürel kodlarla şekillenip, farklı toplumlarda farklı şekillerde görülebileceği gibi; tüm insanlığın ortak bilinçdışına ait olan benzer davranışlar da olabilir. Bu kalıplaşmış davranış biçimleri arketiplerdir. Jung, miti, insan ruhunun ve ihtiyaçlarının bir ifadesi olarak gördüğü için tüm dünyadaki efsaneler arasındaki benzerliği araştırmaya odaklanmıştır ve bu benzerlikler; Jung'un kolektif bilinçaltı olarak adlandırdığı, tüm insanlığın ruhuna gömülmüş olan bir dizi hatıradan kaynaklanmaktadır (Grocott, 2012: 35). Burada Campbell ve Jung'un düşünceleri paraleldir (Vogler, 2009: 44).

Mitlerdeki kahraman karakter, insanların her zaman ilgisini çekmiştir ve bu karakter; klasik mitolojide, Ortaçağda, Uzakdoğu ve Amerikan yerlilerinin peri masallarında yer bulmuştur (Aringer, 2014: 487). Campbell'e göre (2013: 42), kahramanın mitolojik yolculuğunun standart yolu, geçiş ayinlerinde sunulan formülün genişletilmiş halidir ve 3 aşamadan oluşur: *ayrılma-erginlenme-dönüş*. Bunlar monomitin çekirdek birimidir. Bir kahramanın sıradan dünyadan ayrılıp gariplikler bölgesine doğru ilerlediğini belirten Campbell, kahramanın burada masalsı güçlerle karşılaştığını ve zafer kazandığını; maceradan üstünlük sağlayan bir güç ile geri döndüğünü ifade etmektedir. *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*'nda Campbell; mitlerde yer alan kahramanların maceraları boyunca yaşadıklarının benzer olduğu noktasından hareketle, bu hikâyelerde yer alan benzerlikleri tek çatı altında toplayarak bir desen ortaya çıkarmıştır. "Bütün öyküler; mitlerde, peri masallarında, düşlerde ve filmlerde bulunan birkaç ortak yapısal unsurdan oluşur" ve bunlar, "Kahramanın Yolculuğu"nu meydana getirir (Vogler, 2009: 33). Campbell (2013), kahramanın macerası sırasında geçtiği aşamaları; 4 ana başlık ve bu başlıklar altında yer alan alt başlıklar halinde toplamıştır.

Campbell'in formülize ettiği desen Tablo 1'de olduğu şekildedir; fakat mitlerde bulunan hikâyelerden herhangi birinin veya bir sinema filmi, masal ya da romanın bu desen içinde yer alan her aşamayı içerdiği/içermek zorunda olduğu söylenemez. Buna ek olarak bu sıralama, hikâyeye bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Aringer de (2014: 488), çok az efsanenin tüm aşamaları içerdiğini; diğerlerinin bu aşamalardan sadece birkaçına ya da bir tanesine odaklandığını belirtmektedir.

Tablo 1: Campbell'ın kahramanın macerasındaki aşamaları

1. Yola Çıkış	2. Erginlenme	3. Dönüş	4. Anahtarlar
Maceraya Çağrı	Sınavlar yolu	Dönüşün Reddedilişi	-
Çağrının Reddedilişi	Tanrıçayla Karşılaşma	Büyülü Kaçış	-
Doğüstü Yardım (Rehber)	Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın	Dışarıdan Gelen Kurtuluş	-
İlk Eşiğin Aşılması	Tanrılaştırma	Dönüş Eşiğinin Aşılması	-
Balinanın Karnı	Nihai Ödül	İki Dünyanın Ustası	-
		Yaşama Özgürlüğü	-

Kaynak: Campbell (2013).

III. İlk Kan ve Kahramanın Yolculuğu

İlk Kan, Vietnam Savaşı sonrası evine dönen Rambo adında bir askerin hikâyesini anlatmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğundan muzdarip olduğu anlaşılabilir karakter, sivil hayata uyumla ilgili problemler yaşamaktadır. Bütün arkadaşları savaş yüzünden ölen, toplumdan beklediği saygıyı göremeyen bu asker; bir kasaba şerifinin aşağılayıcı kışkırtmaları sonucunda istemediği bir maceranın içine çekilir. Bu macera süresince polis ve orduyu karşısına alan Rambo, maceranın sonunda hak ettiği saygıyı elde eder.

A. Yola Çıkış

Birçok öykü, kahramanı sıradan dünyasından alarak yeni bir Özel Dünya'ya götürür (Vogler, 2009: 50). Sıradan dünya, kahramanın maceraya çağrılmadan önce içinde bulunduğu ve rutin hayatını yaşadığı yerdir. Film, John Rambo'nun (Sylvester Stallone), bir sonbahar gününde omzunda çantasıyla yürüdüğü planla açılır. Üzerinde Amerika Birleşik Devletleri bayrağı olan, 'U.S. Army' yazılı yeşil renkli parka giyinmiştir. Yüzünde gülümsemeyle (Rambo'nun filmde gülümsediği tek sahne; Görsel 1); göl kenarında, önünde çocukların oynadığı bir eve doğru ilerlemektedir. Endişe verici, rahatsız edici ya da dikkatsiz kahraman; izleyiciye sempatik bir şekilde tanıtılarak, çatışma ile özdeşleşmesi sağlanır (Grocott, 2012: 14). Evin önünde çamaşır asmakta olan siyahi bir kadının yanına gider. Gündelik yaşam içinde yer alan birçok unsur bir arada verilmektedir. Kadına bir fotoğraf göstererek fotoğraftaki kişinin arkadaşı olduğunu ve onu aradığını söyler. Vietnam'dayken birlikte savaşmışlardır ve bu noktada izleyiciye, Rambo'nun "Vietnam gazisi" olduğu bilgisi verilir. Arkadaşının kanser yüzünden öldüğünü öğrenir ve fotoğrafı kadına vererek yoluna devam eder.

Görsel 1. İlk Kan filminin kahramanı John Rambo

Rambo, “Hope (Umut)” isimli kasabaya gelir. Kasabanın rutin yaşamı içinde izleyiciye, şerif Teasle (Brian Dennehy) tanıtılır. Güler yüzlü, karşılaştığı herkesle selamlaşan, şaka yapan, özgüveni yüksek profile sahip biridir. Şerif, yoldan geçerken arabasını durdurur ve Rambo’yu sorgulamaya başlar. Şerifin, “O ceketin üstünde o bayrağı taşıman! Görüntüne bakılacak olursa belaya davetiye çıkarıyorsun” şeklindeki söylemi; “Hope” kasabasında yaşayan insanların militarizme karşı olduğuna dair bir referanstır. Şerif, Rambo’yu arabasıyla bırakmayı teklif eder. Rambo teklifi kabul eder ve şerifin arabasına biner. Şerifin amacı Rambo’yu şehrin dışına bırakmaktır. Hatta Rambo’nun şehirde yemek yenilecek bir yer olup olmadığına dair sorusuna, şehrin dışını ima eden bir cevap verir. Rambo, şerife neden kendisi ile uğraştığını sorar. Şerif, bu kasabada onun gibi serserilerden hoşlanmadıklarını söyler.

Rambo’yu bıraktığı yerden ayrılan şerif otomobilinin aynasından baktığında, şehre doğru geri dönmekte olan Rambo’yu görür. Geri dönen şerif Rambo’nun önünü keserek ondan kimliğini göstermesini ister ve onu tutuklar (Görsel 2). Tutuklanan Rambo şehirdeki polis merkezine götürülür. Burada sert muamele görerek aşağılanır, dalga geçilir ve kendinden istenenleri yapmayarak direnç gösterir. Bu sırada zihninde geriye dönüşler yaşayan Rambo’nun, Vietnam’da esir alındığı ve işkence gördüğü sahneler gelir. Ülkesinde yeni başlangıçlar arayan “Vietnam gazisi”nin, ismi “Umut” olan bir kasabanın polis merkezinde yaşadıklarının, Vietnam’la ilgili kötü anıları çağırması ironiktir.

Görsel 2. Şerif Teasle Rambo'yu gözaltına alırken.

Polisler zor kullanarak Rambo'nun sakallarını kesmek ister. Rambo, merkezdeki bütün polisleri darp eder ve kaçarak ormana sığınır. Polisler peşindedir. Bir helikopter içinde keskin nişancı tüfeğiyle bir polis de onu havadan aramaktadır. Rambo, bir uçurum kenarındayken şerif Teasle'nin de yakın arkadaşı olan helikopterdeki polis, Gault (Jack Starrett) ona ateş eder. Vurulacağını anlayan Rambo, kendini aşağı bırakır. Ağaç dallarına çarparak yaralanır ve yere düşer. Bir ağacın arkasına saklanan Rambo'ya helikopterden ateş açılmaya devam eder. Eline bir taş alan Rambo onu helikoptere doğru fırlatır. Taş pilota isabet eder ve onu yaralar. Kontrolü kaybedilen helikopterde Gault, aşağı düşerek ölür. Teasle ve Gault, her ikisi de sadist eğilimlerini; hukukun üstünlüğünü koruma iddiasındaki görevlerinin arkasına gizleyen yozlaşmış otorite figürüdür (Kunz, 1989: 98). Bu noktada kahraman, farkında olmasa da “ilk eşiği” geçmiştir. Vogler'e göre (2009: 53) İlk Eşiği Geçiş aşaması kahramanın artık macerayı kabullenmesi ve öykünün Özel Dünyası'na girdiği andır. Fakat burada Rambo, maceranın çağrısını henüz kabullenmemiştir. Campbell ise (2013: 94), ilk eşiği aşırı güç bölgesinin sınırı olarak tanımlar. Bu bölgede “eşik muhafızı”nın olduğunu belirten Campbell, ilk eşiğin ardında karanlık ve tehlikenin bulunduğunu ifade etmektedir. Helikopterdeki polis memurunu öldüren Rambo, farkında olmadan eşik muhafızını alt etmiştir.

Şerif Teasle ve diğer polisler uçurumun kenarına gelerek dürbünle aşağıda, dere kenarında ölmüş olan arkadaşlarına bakarlar. Bu sırada Rambo, elleri yukarıda, teslim olmuş halde ortaya çıkarak polisin ölümünden kendisinin sorumlu olmadığını ve başka kimsenin canının yanmasını istemediğini söyler. Rambo ısrarla tekrar eder: “Ben bir şey yapmadım”. Buraya kadar yaşananlara rağmen, Rambo ısrarla maceraya katılmayı reddeder. Polislerin hepsi Rambo'ya ateş açar ve Rambo kaçarak uzaklaşır. Maceranın reddi kabul görmemiştir. Vogler'e göre (2009: 52) bu reddediş, korkuyla ilgilidir ve isteksiz kahraman maceranın eşiğinde beklemektedir. Sıradan dünyanın huzuru artık

geride kalmıştır. Şerif Teasle'ye gelen bilgiye göre John Rambo; Vietnam'da Yeşil Bereliler arasında yer almış, kongreden altın madalyalı bir "savaş kahramanı"dır. Polisler yeniden ormana kaçan Rambo'yu aramaya başlar. Rambo, pusuya düşürerek ve bubi tuzakları kurarak polisleri avlamaya başlar. Bu süreçte polisleri öldürmez ama yaralar.

Şerif Teasle yaralarının tedavisi için bir çadırın içindedir. Eyalet polisi ve basın da oradadır. Teasle kendi kendine söylenir: "Tanrı neden Rambo gibi bir adam yaratmış ki?". Bu esnada çadırın içine asker kıyafetli bir adam girer ve Teasle'ye cevap verir: "Onu Tanrı yaratmadı, ben yarattım!". İçeri giren kişi Samuel Trautman (Richard Trenna) adında bir albaydır (Görsel 3). Trautman, Rambo'yu yetiştiren ve Vietnam'da 3 sene boyunca onu komuta eden askerdir. Kirisci (2015), Samuel isminin yazar Morell tarafından bilinçli olarak Amerika Birleşik Devletleri'ni ifade eden "Uncle Sam" isminden türetildiğini ifade etmektedir. Kirisci'ye göre savaş alanında çok değerli olan bu asker, sivil hayatta "sudan çıkmış balığa" dönerek herkesin dışladığı bir "yaratık" haline gelmiştir.

Görsel 3. *İlk Kan* filminde Rambo'yu yetiştiren komutan Albay Trautman

Macera sırasında kahramanın başarılı olabilmesi için, koşullarda bir değişiklik ya da bir "Rehber" in cesaretlendirmesine ihtiyacı vardır (Vogler, 2009: 52). Kahramana akıl hocalığı yaparak, ona zor durumların üstesinden gelmesi için elinden gelen tüm yardımı sunar. Jung'a göre (Akt. Steele ve Swinney, 1978: 65) bu figür; üstün öğretim yetenekleri olan "yaşlı bilge adam"dır ve hayatın kaosu içinde saklı olan, varoluş öncesi anlamı sembolize eden ruhun arketipidir. Rambo'nun yol gösterici "yaşlı bilge adamı" Albay Trautman'dır. Rambo ilk eşiği geçtikten sonra düşmanlarından sürekli kaçmaktadır. Geçmişte bizzat mentoru tarafından verilen "üstün" eğitim, Rambo'nun bu çıkışsızlık sarmalında sadece hayatta kalmasına yardımcı olmaktadır. Onun ihtiyacı olan ise bu sarmalın içinden bir çıkış yolu açacak doğüstü güçtür. Albay, tam da böyle bir

zamanda ve aniden ortaya çıkarır. “Böyle bir figürün temsil ettiği şey kaderin iyi kalpli, koruyucu gücüdür” (Campbell, 2013: 86).

Rambo, ormanda eski bir maden bulur ve oraya sığınır. Eyalet polisi, Rambo ile telsiz aracılığıyla iletişime geçer. Polis, Rambo’nun kuşatıldığını ve bütün çıkış yollarının kapatıldığını söyler. Polislere cevap vermeyen Rambo, telsizden albayın sesini duyunca karşılık verir. Albay, onu kurtaracağını ve “bu işi beraber halledeceklerini” söyleyerek teslim olmasını ister. Rambo, ısrarla ilk kanı onların akıttığını belirterek sessiz kalır. O gecenin sabahında polisin aramalarına askerler de katılır ve Rambo’nun saklandığı madenin bulunduğu dağı araştırmaya başlarlar. Campbell (2013: 107), eşikten geçişle birlikte kahramanın bir yeniden doğum alanına geçtiğini belirterek, bilinmeyen içinde kaybolduğunu ve öldüğünü ifade eder. Rambo için yeniden doğum alanı, terk edilmiş bu madendir ve burası “balinanın karnı”na giden yolun başlangıcıdır. Rambo, Vogler’in söylemiyle (2009: 55), mağaranın derinliklerine doğru yaklaşmaktadır. Vogler’e göre bu ürkütücü yer, ikinci önemli eşiği temsil etmektedir ve bu bölüm “Yaklaşma” safhasıdır. Bu metaforlar, insanın bilinçaltını işaret etmektedir (Allen, 2019).

B. Erginlenme

Campbell (2013: 113), kahramanın eşiği aştıktan sonra bir dizi sınavdan geçtiğini ifade etmektedir. Rambo, maden girişinde peşindeki askerlerle çatışır. Askerler, maden girişine roketatar ile saldırır ve madenin girişi çöker. Şerif ve askerler Rambo’nun öldüğünü düşünür; fakat Rambo, madenin derinliklerine doğru kaçmıştır. Rambo, eski madenin karanlık dehlizlerinde bir çıkış yolu bulmaya çalışır ama karanlık ve belli bölümleri suyla ve farelerle dolu olan maden, Rambo’nun fiziksel sınırlarını zorlar. Rambo, “balinanın karnı”na giden yolda zorlu sınavlarla karşılaşmıştır “[...] Düşmanlar ve Müttefikler kazanarak Özel Dünya’nın kurallarını öğrenmeye başlar (Vogler, 2009: 54). Halstead’e göre (2000: 101), bu sınavlar bireyin ödemesi gereken kefarettir ve genelde tüketilen kaynakların yerini yenileri alır.

Albay Trautman ve Şerif Teasle, bir barda karşılıklı oturur. Şerif, çizgiyi aştığını belirterek albaydan özür diler. Albay, bunun için çok geç olduğunu söyler. Şerif Rambo’yu öldürme isteğinden kendini kurtaramadığını belirtir. Albay, Vietnam’daki anılarından bahsederken; “kafa karışıklığından” kurtulmanın yolunun öldürmek olduğunu söyler. Ona göre siviller ve askerler arasında fark vardır. Bir tarafta “kafa karışıklığından” kurtulmanın yolu insan öldürmekken, diğer tarafta muhtemelen bu yol, evlerin arka bahçesindeki barbekü partisinden geçmektedir.

Rambo, mahsur kaldığı madenden bir çıkış yolu bulur. Madenin dışında, yoldan geçmekte olan askeri konvoyda bulunan kamyonun üzerine kendini atar. Kamyon sürücüsü olan askeri dışarı atarak kamyonun kontrolünü ele geçirir. Polis merkezine Rambo’nun ölmediği haberi ulaşır. Bir polis aracı Rambo’nun kullandığı kamyonun peşine takılır. Kısa bir mücadeleden sonra Rambo, polis aracını yolun dışına atar. Yola kurulmuş polis barikatlarını da aşar. Bir benzin istasyonunu havaya uçurur. Şerif Teasle, olan biteni polis merkezinden görür ve içeride bulunanları dışarı gönderir. Rambo, eril iktidarının simgesi olan bir M-60 makineli tüfek taşımaktadır artık (Görsel 4). Kirisci’ye

göre (2015) *İlk Kan*, aksiyon filmlerinde iktidarını eril güçle hissettiren, karakterlerin kendinden büyük silahlar kullandığı filmler modasını başlatan filmidir. Şerif, polis merkezindeki megafonla bütün sivillerin evlerine dönmesi gerektiğini söyler. Artık bire bir hesaplaşma zamanıdır. Albay, şerife yol yakınken bu mücadeleyi bırakıp gitmesini önerir. Fakat o kabul etmez.

Görsel 4. Rambo, M60 makineli tüfekle

Şerif, polis merkezinin çatısına çıkar. Elinde silahla Rambo’yu aramaktadır, Rambo da onu. O zamana kadar kovalanan, av konumunda olan Rambo, madenden ayrıldığında artık eskisi gibi değildir. Av ve avcı yer değiştirir. Rambo, çevredeki dükkânlara, elektrik direklerine ateş açarak ortamı aydınlatan tüm ışık kaynaklarına zarar verir. Şerif Teasle panik halindedir ve kalesini savunan son asker gibi düşmanını beklemektedir. M-60 silahı ile Rambo hiç olmadığı kadar agresiftir ve çevreye zarar vermeye devam eder. Rambo, polis merkezine gelerek şerife ateş açar ve onu yaralar. Mağaranın en derin noktasına ulaşmıştır. Burası kahramanın baş düşmanının karargâhıdır (Vogler, 2009: 55). Albay da polis merkezine gelmiştir.

C. Dönüş

Albay, Rambo’yu teslim olması için motive etmeye çalışır. Rambo’yu suçlayarak bu mücadeleyi “özel savaşı” haline getirdiğini ve pes etmezse öldürüleceğini söyler. Rambo, hiçbir şeyin bitmediğini ve bu savaşı “onların” başlattığını ifade eder. Kahraman, dönüş yoluna girmeyi reddetmektedir. Bu aşamada kahramanın, kazandığı ödülle birlikte sıradan dünyasına geri dönmesi gerekmektedir; fakat bu kolay değildir ve kahraman burada isteksiz olabilir (Allen, 2019: 2). Rambo’nun derdi sivil hayatla ve sivil hayatın temsiliyle ilgilidir. Ülkesine döndüğünde “bebek katili” olarak suçlandığını, Vietnam’da “milyonluk” tank ve helikopter kullandığını; fakat ülkesinde otoparkta bile

rahat bulamadığını söyler. Rambo için Vietnam, yani savaş; şeref, kardeşlik ve fedakârlık demektir.

Rambo, ağlayarak eski günlere olan özlemini, “gerçek” arkadaşlarını özlediğini dile getirir. Bilinçaltının karanlık dehlizlerinden ortaya saçılan anılar, Vietnam’da onun arkadaşlarına kurulan bombalı pusu ile ilgilidir. Rambo, ağlayarak parçalanmış arkadaşının cesedini nasıl taşıdığını anlatırken, travma sonrası stres bozukluğunun emarelerini en üst düzeyde göstermektedir. Rambo aslında hiçbir zaman, zihninde Vietnam’ı terk etmemiştir. Tüm sıkıntılarına rağmen Vietnam, Rambo’nun ait olduğu, saygı gördüğü yaşam alanıdır. Albaya sarılarak ağlamaya devam eder. Campbell’e göre (2013: 225) zafer elde eden kahraman; toplumun yeniden yapılanması için iksirle döndüğünde, maceranın son aşamasında doğüstü efendisinin bütün desteğini alır. Sakinleşen Rambo, kelepçelenmiş halde albayla birlikte polis merkezini terk ederek teslim olur. Sivil hayatta hor görülen Rambo’nun elde ettiği iksir, saygıdır. Filmin sonunda, “Albay Trautman tarafından götürülürken sanki saygı duruşunda gibi dizilmiş, ona şaşkınlık ve hayranlıkla bakan polislerin arasından bir tanrısal yaratık gibi [...]” (Kirisici, 2015) geçmiştir.

IV.Sonuç ve Öneriler

Joseph Campbell’in Monomit kuramı içinde inşa ettiği desen, sinemada ana akım anlatı dilinin temelini oluşturur. Bu dilin kökenleri ise Antik Yunan’daki Dionysos şenliklerinde gerçekleştirilen keçi türküleri ve tragedyaaların oluşturduğu klasik anlatı yapısına dayanmaktadır (Bağır, 2018: 38). Filmlerde, günümüzde klasik anlatı yapısına bağlı kalan ana akım anlatı dilinin hamisi Hollywood sinema endüstrisidir. Hollywood’dan çıkma birçok üründe Campbell’in formüle ettiği yapı görülebilir. Bu yapı içindeki temel amaç, kahramanın geçtiği her aşamada fiziksel ve duygusal değişimlerin izleyiciyle özdeşleşerek duygularından arınmasıdır ve bu da bizi Aristoteles’in *katharsis* kavramına götürür. Bu yapı, özellikle propaganda amacı güden Hollywood filmlerinin vazgeçilmezi olmuştur.

İlk Kan, klasik anlatıya ve Campbell’in formüle ettiği yapıya bağlı kalan filmlerden biridir. Campbell’in belirlediği desen üzerinde ilerleyen kahraman, kendi içsel yolculuğunun aşamalarını geçerek nihai değişimini tamamlamıştır. Hikâyenin başında âtil durumda; herkesin hor gördüğü karakter, hikâyenin sonunda beklediği saygıyı elde etmiştir. Rambo’yu konu alan toplamda 5 film çekilmiştir. İlk film olan *İlk Kan*’da militarist öğeler mevcut olsa da savaşı sorgulayan sahnelerin varlığı ile belli bir kontrast tutturulmuştur. Fakat özellikle 1985 ve 1988 yapımı ikinci ve üçüncü filmler, Reagan dönemi yeni muhafazakâr doktrinin ortaya çıkardığı ucuz propaganda filmleri olmaktan öteye geçememiştir.

Kaynaklar

Allen, P.L.N. (2019). “3 Maccabees as a Monomyth” [Monomit olarak 3 Makkabi]. *HTS Theologiese Studies/Theological Studies*, 75 (3), 10.4102/hts.v75i3.5487.

- Aringer, N. (2014). "Nonnus of Panopolis". Konstantinos Spanoudakis (Ed.). *The Hero's Quest of Dionysus as Individuation of an Age* [Bir Çağın Bireyleşmesi Olarak Kahramanın Dionysus Macerası] (ss. 487-504). De Gruyter.
- Bağır, M. (2018). "Aristoteles'in Mimesis ve Katharsis Kavramları Üzerinden Bir Film İncelemesi: Dogville". *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 2, 36-55.
- Beggan, J.K. (2016). "Monomyth, Transformation and Inspiration: The Hero's Journey in the Extreme Fitness Exercise Infomercial" [Monomit, Dönüşüm ve İlham: Aşırı Fitness Egzersiz Reklamlarındaki Kahramanın Yolculuğu]. *Heroism Science*, 1 (1), 1-12.
- Campbell, J. (2013). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. (Çev. Sabri Gürses). Kabcacı Yayıncılık: İstanbul.
- Cruz J. ve Kellam, N. (2017). "Restructuring structural narrative analysis using Campbell's monomyth to understand participant narratives" [İştirakçi anlatıları anlamak için Campbell'in monomitini kullanarak yapısal anlatı analizini yeniden yapılandırmak]. *Narrative Inquiry*, 27 (1), 169-186.
- Grocott, K. (2012). *A Theological Critique of Joseph Campbell's Monomyth As A Source For Meaning Making In American Film* [Amerikan Filminde Anlam Yaratan Bir Kaynak Olarak Joseph Campbell'in Monomit'inin Teolojik Eleştirisi]. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Avustralya: Charles Sturt University.
- Jung, C.G. (2006). *Analitik Psikoloji*. (Çev. Ender Gürol). Payel Yayınları: İstanbul.
- Kirisci, M. (27 Ocak 2015). "Rambo'nun Sonsuz Yolculuğu". Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2020, <https://www.otekisinema.com/rambonun-sonsuz-yolculugu/>
- Kunz, D. (1989) "First Blood Redrawn" [İlk Kan'ı Yeniden Yapılandırmak]. *Vietnam Generation*, 1, (1), Makale 7. 93-112. Erişim tarihi: 20.07.2020, <https://digitalcommons.lasalle.edu/vietnamgeneration/vol1/iss1/7>
- Rosenberg, D. (2003). *Dünya Mitolojisi Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi*. (Çev. Koray Akten, Erdal Cengiz, Atıl Ulaş Cüce, Kudret Emiroğlu, Tuluğ Kenanoğlu, Tahir Kocayigit, Erhan Kuzhan, Bengü Odabaşı). İmge Kitabevi: Ankara.
- Segal, R.A. (2006). *Joseph Campbell'in Mit Teorisi*. (Çev. Kürşat Öncül). *Milli Folklor*, 18 (70), 114-124.
- Steele R.S. ve Swinney S.V. (1978). "Zane Gray, Carl Jung And The Journey Of The Hero" [Zane Gray, Carl Jung ve Kahramanın Yolculuğu]. *The Journal Of Analytical Psychology*, 23, 63-89.
- Vogler, C. (2009). *Yazarın Yolculuğu*. (Çev. Kenan Şahin). Okuyan Us: İstanbul.